

จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ*

A SPIRITUALITY OF TEACHERS FOR PROFESSIONAL

พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปญโญ

Phrakhrusangharak Chakkit Bhuripaño

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์

Phrakhrusophonphutthisat

พระครูโสภาสนนทกิตติ

Phrakhruopatnontakitti

สมศักดิ์ บุญปู

Somsak Boonpoo

พีรวัฒน์ ชัยสุข

Peravat Chaisuk

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand.

E-mail: dew280@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

จิตวิญญาณความเป็นครูต้องเกิดจาก “ใจ” หรือ “จิตสำนึก” หมายถึง ความศรัทธาและความรักในอาชีพ เป็นผู้เสียสละ มีความอดทน มุ่งมั่น เสียสละทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ และปฏิบัติตนให้อยู่ในหลักศีลธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ คุณลักษณะดังกล่าว จะนำไปสู่ “จิตวิญญาณความเป็นครู” หรือครูมืออาชีพ ประกอบด้วย ลักษณะ 3 ประการ 1) แสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเองตลอดเวลา โดยเน้นเจตนาที่จะให้ผู้ร่วมงานประสบความสำเร็จด้วยกัน 2) ความปรารถนาดี เป็นความคิดที่อยู่เหนือระดับเหตุผลและตรรกะ เป็นความคิดที่มาจากจิตวิญญาณหรือจิตใต้สำนึก 3) สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงาน และศรัทธาในผลสำเร็จที่เกิดจากการปฏิบัติงาน พร้อมจะพัฒนาตนเองเพื่อสร้างจิตวิญญาณความเป็นครู

คำสำคัญ : จิตวิญญาณ, ครูมืออาชีพ

---

* Received 20 March 2019; Revised 29 March 2019; Accepted 29 March 2019.

Abstract

The Attribute of Mind and Spirit for teacher Ship to success cause of developing as namely, “Mind” or “Spirit” then have faithful and love in teacher ship. They were sacrifice, have patient for of Mind and Spirit for teacher Ship, commitment and dedicated on duties, stand on disciplinary and professional morality. This attribute will Conway for “Mind and Spirit to be teacher” or “Teacher Ship” that consist of 3 character as namely, 1) search for knowledge and develop oneself all time by emphasize success for cooperate together, 2) best wishers above of all reason and logic that all from subconscious Mind and Spirit thinking, 3) confidence oneself commitment for work and faithful in success as from per foment with will to create mind and spirit for teacher Ship.

Keyword: Spirituality, Teachers Professional.

บทนำ

จิตวิญญาณความเป็นครู ฟังแล้วเหมือนคำพูดง่าย ๆ แต่แฝงไว้ด้วยความรับผิดชอบต่อนหน้าที่เปี่ยมไปด้วยความรู้ ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม พร้อมจะอุทิศตนเพื่อพัฒนาทรัพยากรของประเทศ คือ เยาวชนให้เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุขให้สอดคล้องกับนโยบายที่ส่งเสริมการศึกษาไทย ซึ่งปัจจุบันการศึกษาเรื่องจิตวิญญาณความเป็นครู ไม่ค่อยมีการศึกษาเท่าที่ควร หรืออาจจะมีบ้าง แต่ก็ยังมีน้อยมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสาขาด้านการศึกษานั้น ยังมีอีกหลายสาขาที่ขาดแคลนและมีความจำเป็นต่อการศึกษา เพราะการศึกษาเป็นพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศและยังเป็นกลไกเชื่อมโยงถึงโครงสร้างการพัฒนาด้านอื่น ๆ อีกด้วย ถ้าหากภาครัฐ หรือกระทรวงศึกษาธิการไม่ให้ความสำคัญเรื่องการส่งเสริมคุณภาพของครู กระบวนการพัฒนาครูให้เป็นบุคลากรที่มีศักยภาพเต็มเปี่ยมด้วยจิตวิญญาณความเป็นครู พร้อมทั้งจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยอุดมการณ์อันยิ่งใหญ่และเกียรติยศของความเป็นครู ปัจจุบันนี้ ประเทศไทย กำลังขาดแคลนครูเฉพาะด้าน เช่น สาขาภาษาไทย สาขาภาษาอังกฤษ สาขาคณิตศาสตร์ และสาขาวิทยาศาสตร์ สาขาที่กล่าวมาเหล่านี้ ภาครัฐที่ดูแลการศึกษาไทย และกระทรวงศึกษาธิการต้องพิจารณาปัญหาเหล่านี้ ตั้งเป้าหมายในแต่ละปีว่าจะส่งเสริมและ

สามารถผลิตครูออกมาตอบสนองกับความต้องการของสังคมได้มากนักอย่างน้อยขึ้นอยู่กับนโยบายภาครัฐ จะศึกษาค้นหาตัวแปรสภาพแวดล้อมทางจิตวิญญาณที่สามารถจำแนกและมีความสอดคล้องกับคำว่าจิตวิญญาณความเป็นครูนั้น ควรจะมีลักษณะไหน จึงจะประสบความสำเร็จในอาชีพครู และเป็นครูต้นแบบของกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาจิตวิญญาณความเป็นครู จะเป็นกลไกสำคัญการพัฒนาครูของประเทศ ซึ่งนักเศรษฐศาสตร์การศึกษาให้ทัศนะไว้ว่าการศึกษาไม่ใช่การบริโภค แต่เป็นการลงทุน ถ้าประเทศชาติได้ลงทุนด้านการศึกษา สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและการพัฒนาประเทศแล้ว การลงทุนด้านการศึกษาจะให้ผลตอบแทน คือความเป็นครูที่พร้อมด้วยจิตวิญญาณ

จิตวิญญาณความเป็นครู

คำว่า “จิตวิญญาณ” มาจากคำว่า “จิต” และ “วิญญาณ” โดยสรุปหมายถึงสิ่งที่อยู่ในตนเอง ทำให้เป็นบุคคลขึ้น เป็นความรู้แจ้งความรู้สึกตัว จิตใจ นักวิชาการได้จำแนกความหมายของจิตวิญญาณไว้เป็น 3 ประการ

1. ความเป็นเอกัตตาหรือปัจเจกบุคคล หมายถึง ความเป็นตัวตนที่มีลักษณะ เฉพาะของแต่ละบุคคล ซึ่งเกิดจากการหยั่งรึ้นำไปสู่การปฏิบัติและการเกิดศรัทธาในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง (ศุภลักษณ์ ทัดศรี และอารยา พรายแย้ม, 2554)

2. ความมีคุณค่าสูงส่ง หมายถึง ปัญญาหลักการของชีวิต เช่น ความดี บุญกุศล คุณธรรม จริยธรรม การรู้จักผิดชอบชั่วดีมีจิตใจสูงขึ้น (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2558)

3. ความเป็นนามธรรม หมายถึง โครงสร้างหนึ่งของมนุษย์ที่นอกเหนือจากร่างกายและจิตใจ จับต้องไม่ได้ พัฒนามาจากความผูกพันด้านจิตใจของมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม เป็นแหล่งของความหวัง พลังใจที่เข้มแข็ง เป็นขุมพลังของชีวิตที่ทำให้ประสบความสำเร็จและมีความสุข (พัชนี สมกำล้ง, 2556)

วิญญาณความเป็นครูเป็นคุณลักษณะที่แสดงทางด้านพฤติกรรมส่วนตัวและพฤติกรรมส่วนรวมเป็นที่ประจักษ์แก่สังคมและเป็นที่ยอมรับในการปฏิบัติหน้าที่ครูด้วยคุณธรรม จริยธรรมและความปรารถนาที่จะพัฒนาศิษย์ตามศักยภาพพร้อมกับตระหนักถึงการพัฒนาองค์รวมด้วยความ เสียสละ มีความคิดสร้างสรรค์เป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมและเป็นผู้มีจิตใจใฝ่ต่อการศึกษา พัฒนาตนเองสอดรับกับแนวคิดสุทัศน์ สังคะพันธ์ (สุทัศน์ สังคะพันธ์, 2558) การ

ปฏิรูปคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่ง ที่จะต้องให้ความสำคัญกับการยกระดับคุณภาพของครู ซึ่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญที่สุดอีกประการหนึ่งในระบบการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากครูมีความสำคัญในการใช้กลวิธีทางการศึกษาที่หลากหลายที่จะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ วิทยาการในการช่วยฝึกให้มีทักษะชำนาญการเฉพาะด้าน เพื่อนำประกอบอาชีพรวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนได้รู้คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมและประเพณีของชาติตลอดจนมีความสำนึกและความรับผิดชอบในการรักษาความมั่นคง ความมีเสถียรภาพและเอกราชของประเทศชาติ ซึ่งครูถือว่าเป็นวิชาชีพที่มีองค์ประกอบสำคัญ คือ เป็นวิชาชีพที่ให้บริการแก่สังคมในลักษณะแบบจำเฉพาะเจาะจงด้วยการใช้กระบวนการแห่งปัญญาในการให้บริการ มีวิธีการศึกษาอบรมให้ความรู้กว้างขวางลึกซึ้งโดยใช้ระยะเวลายาวนานพอสมควร ให้มีเสถียรภาพในการใช้วิชาชีพนั้น ๆ ตรงตามมาตรฐานวิชาชีพมีจรรยาบรรณวิชาชีพ และมีสถาบันแห่งวิชาชีพเป็นศูนย์กลางในการสร้างสรรค์ จรรโลงความเป็นมาตรฐานวิชาชีพ (ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร, 2557)

กล่าวโดยสรุปว่า จิตวิญญาณความเป็นครูหมายถึง บุคคลผู้มีความรัก ความศรัทธาในวิชาชีพความเป็นครู มีจิตใจมุ่งมั่น ตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ของตนความภาคภูมิใจในความเป็นครูพัฒนาตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ทนต่อเหตุการณ์ รักและศรัทธาในวิชาชีพครู มีความเสียสละ มีคุณธรรม จริยธรรม พร้อมจะการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชนและประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์และสังคม

จิตวิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ

วิญญาณความเป็นครูมืออาชีพ สังคมกำลังเรียกร้องหาและเป็นความคาดหวังของผู้ปกครองที่เฝ้ารอและหวังว่า บุตรหลานของตนนั้น จะได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพ ไม่เกิดความเลื่อมล้ำทางการศึกษา ไม่แบ่งชนชั้นวรรณะ แต่มีความเสมอภาคทางการศึกษาเท่าเทียมกันทุกพื้นที่ของประเทศไทย ความคาดหวังเหล่านี้ จึงตกเป็นภาระหน้าที่ของผู้ทำหน้าที่ คือ “ครู” ซึ่งเป็นบุคคลที่ได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับของสังคมด้วยเกียรติยศของอาชีพครูจึงเป็นบุคคลต้นแบบ หรือเป็นแบบอย่างที่ดีทางกาย วาจา จิตใจที่อ่อนโยน และความประพฤติที่แสดงออกต่อสังคม บ่งบอกถึงความรักความเมตตาต่อศิษย์ทุก ๆ คน และเพื่อนร่วมงาน ความประพฤติของครู จึงมีอิทธิพลต่อสังคมและศิษย์ด้านการศึกษา ความเสียสละ ความรับผิดชอบต่อการปฏิบัติหน้าที่ จึงเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับศิษย์ได้ยึดเป็นแนวทางการ

ปฏิบัติตนทั้งด้านความประพฤติ เพราะการศึกษาของเยาวชน จะมีประสิทธิภาพ หรือด้อยประสิทธิภาพ ไม่ได้เกิดจากความล้มเหลวทางการศึกษาของเยาวชนเท่านั้น ครูก็เป็นส่วนหนึ่งของความสำเร็จ เพราะเป็นผู้ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ ต่าง ๆ โดยพร่ำสอนให้ลูกศิษย์ได้รับการศึกษาด้วยความเสียสละ ความรัก ความเมตตา ต่อลูกศิษย์ และยังอุทิศตนต่อการปฏิบัติหน้าที่ โดยไม่รู้จักคำว่าเหน็ดเหนื่อย หรือความยุ่งยากลำบาก แต่แสดงออกถึงความรู้ความสามารถ มีศิลปะวิทยาทั้งศาสตร์และศิลป์ในคนเดียวกัน เรียกว่า ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูมีอาชีพและครูควรได้รับการพัฒนาทางการศึกษาด้านการสอน และการฝึกอบรมการจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการเรียนการสอน สอดรับกับแนวคิด อมรรรัตน์ แก่นสาร (2558) กล่าวว่า จิตวิญญาณความเป็นครูแบ่งเป็น 3 ช่วงดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 ช่วงพัฒนาสู่การเป็นครู ช่วงการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู และช่วงการคงอยู่ของการเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู

ช่วงที่ 2 การเป็นครูผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครู การตระหนักรู้ในความเป็นครู การปฏิบัติตนบนวิถีความเป็นครู การมีเป้าหมายการทำงานเพื่อเด็ก และการปฏิบัติต่อเด็กด้วยความรักและเมตตา

ช่วงที่ 3 การคงอยู่ของการเป็นครู ผู้มีจิตวิญญาณความเป็นครูประกอบด้วย ความสุข ความภาคภูมิใจ ความผูกพันระหว่างครูกับศิษย์ และความศรัทธาต่อบุคคลผู้ทรงคุณค่าของแผ่นดิน

สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน, 2557) ได้กล่าวถึงจิตวิญญาณความเป็นครู หมายถึง คุณลักษณะครูที่มีคุณภาพในการยกระดับคุณภาพครูในศตวรรษที่ 21 ได้แก่เป็นผู้ที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูและผู้มีความรู้ ความสามารถและทักษะการจัดการเรียนรู้ มีทักษะการสื่อสารอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ ตื่นรู้ ทันสมัย ทันเหตุการณ์ เป็นแบบอย่างทางคุณธรรมจริยธรรมและศีลธรรม รวมทั้งภาคภูมิใจในการเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ในขณะที่กลยุทธ์เป็นแนวทาง หรือวิธีการที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรบรรลุผลสำเร็จเป็นไปอย่างมีทิศทางสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจขององค์กรด้วยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในการจัดทำและยึดถือปฏิบัติร่วมกันซึ่งการจัดทำกลยุทธ์ที่ถูกต้อง และเหมาะสมจะนำมาสู่การบรรลุคุณภาพ และประสิทธิภาพในการดำเนินงานขององค์กรตามมา

กล่าวโดยสรุปว่า การพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องให้มีความรู้ โดยเฉพาะทักษะการใช้เทคโนโลยี และทักษะในการสอน ประพฤติเป็นแบบอย่างที่ดี เอาใจใส่ และหวังดีต่อศิษย์ปรารถนาให้ศิษย์ทุกคนได้มีงานที่ดีทำและเป็นคนดีของสังคม การปฏิบัติงานของครูลักษณะดังกล่าวเรียกได้ว่าการปฏิบัติด้วย “จิตวิญญาณความเป็นครู” การปฏิบัติหน้าที่ ของครูด้วยความวิริยะ มุ่งมั่นและทุ่มเทด้วยจิตและวิญญาณ อุทิศตนเพื่อการสอน และมีการพัฒนาสื่อการสอนตลอด ก็จะทำให้เกิดความตระหนักและมุ่งมั่นทุ่มเทในการทำงาน พยายามรักษาศักดิ์ศรีแห่งตนและวิชาชีพ และที่สำคัญคือ ความศรัทธาในวิชาชีพครู มุ่งมั่นพัฒนาตนเอง

ครูจะต้องมีการพัฒนาตนเอง และครูจะประสบความสำเร็จต่อหน้าที่การงานที่ปฏิบัติอยู่ จะต้องเกิดจากการพัฒนา “ใจ” หรือ “จิตสำนึก” มีใจรักต่ออาชีพครู และใจต้องพร้อมที่จะเสียสละเพื่อสังคม จึงจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย ครูที่ได้รับการพัฒนานั้น จะมีมาน้อยเพียงใดในแต่ละปี ส่วนหนึ่งก็ขึ้นกับต้นสังกัด จะทำให้โอกาสของครูเหล่านี้ได้มีโอกาสพัฒนาตนเองด้านการศึกษา หรือไม่อย่างไร สังคมกำลังต้องการครูที่มีสำนึกในความเป็นครู เป็นผู้เสียสละ อดทน อุทิศตนในการสอน หรือการบริหาร ก็นับว่าเป็น “ครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู” ปฏิบัติหน้าที่และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องระมัดระวังการประพฤติปฏิบัติให้อยู่ในหลักศีลธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งลักษณะ ดังกล่าว จะนำไปสู่การเป็น “ครูมืออาชีพ” ควรมีลักษณะ 3 ประการ 1) แสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองตลอดเวลา เน้นเจตนาที่จะให้ผู้ร่วมงานประสบความสำเร็จด้วยกัน 2) ความปรารถนาดี เป็นความคิดที่อยู่เหนือระดับเหตุผลและตรรกะ เป็นความคิดที่มาจากจิตวิญญาณหรือจิตใต้สำนึก 3) สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงาน และศรัทธาในผลสำเร็จที่เกิดจากการปฏิบัติงาน

เอกสารอ้างอิง

- พัชนี สมกำลัง. (2556). จิตวิญญาณของผู้นำทางการพยาบาล ฟลอเรนซ์ ไนติงเกล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2557). ครูมืออาชีพในบทความศูนย์ การฝึกนักศึกษาวิชาทหารมณฑลทหารบกที่ 21. เรียกใช้เมื่อ 28 มีนาคม 2562 จาก [http://www. rtckorat. org/wordpress/?=164](http://www.rtckorat.org/wordpress/?=164)

- ศุภลักษณ์ ทัดศรี และอารยา พรายแยม. (2554). *จิตวิญญาณในชีวิตประจำวัน*. กรุงเทพมหานคร: คณะสาธาณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2558). *ข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานสอบครู ครูอาชีพกับอาชีพครู*. กรุงเทพมหานคร: ครูสภา.
- สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน. (2557). *การยกระดับคุณภาพครูไทยในศตวรรษที่ 21. ในการประชุมวิชาการ “อภิวัดน์ การเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย”*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- สุทัศน์ สังคะพันธ์. (2558). *ทำไมต้องทักษะแห่งศตวรรษที่ 21. 21st Century Skill : Why ? “TEACH LESS, LEARN, MORE”*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อมรรัตน์ แก่นสาร. (2558). *การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครูของครู*. สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.